

Kartläggning av Backsvale-kolonier i Stockholms län 2017.

Bengt Legnell.

Inom Stockholms Läns gränser finns 9 kolonier* med Backsvalor rapporterade till Artportalen, tom. aug. 03 2017.

Detta är en sammanställning av dessa, baserad på personliga besök till samtliga kolonier samt uppgifter från Artportalen.

Kartläggningen omfattar även Uppsala och Södermanlands län.(se separata rapporter)

Målsättningen för detta projekt, som nu är inne på andra året är 4-faldigt;

1. Fastställa hur många kolonier som existerar i Sthlms Län samt uppskatta storlek, framtidsutsikter (många sandtag har nyligen eller kommer snart att läggas ner) samt hur svalorna klarar omställningen från att gräva kolonier i naturliga sand-kanter till att

gräva i högar med sten-kross (de flesta sandtagen har under de senaste åren slutat bryta naturlig sand/grus och använder nu sprängsten som mals till lämplig storlek.)

2. Utveckla ett samarbete med Platschefer för att försöka påverka intresse för att bevara kolonierna i sina täkter, informera om hur de kan underhålla/skapa nya lämpliga häckbranter t.ex när gamla häckbranter raserats eller behöver skrapas om.

3. Att väcka intresse och medvetenhet för Backsvalans hotade ställning i mellan-Sverige genom kontakter med Fågelföreningar, ansvariga myndigheter och andra som kan tänkas vara intresserade.

4. Förhoppningen är att bidra med detta projekt för att väcka intresse för att ta fram ett förslag till ett åtgärds-program för att bevara/utöka de återstående kolonierna av Backsvalor i de 3 länen – Stockholms, Södermanlands och Uppsala län – som behandlats i denna kartläggning.

Det finns mycket som enkelt skulle kunna göras, utan större kostnader för vare sig täktooperatörer, kommuner, Landsting eller Fågelföreningar.

T.ex;

A. Många täktooperatörer saknar kunskap om Backsvalornas vanor att gräva nya kolonier med gämna mellanrum och hur man lätt kan hjälpa dem genom att skrapa till lämpliga häckväggar, t.ex efter det man grävt bort häckväggar efter häckning eller när befintlig häckvägg börjat förfalla.

Information behövs tas fram till täktooperatörerna.

B. Nya riktlinjer behövs tas fram vid återställandet av nedlagda sandtag. Att bara spara 3-5 meter där befintlig koloni grävt hål är inte tillräckligt. Det finns inte utrymme för svalorna att gräva nya tunnlar när befintliga bohål blivit gamla och kolonin tunnans snabbt ut för att efter några år helt försvinna.

C. Det finns fortfarande ett mindre antal kolonier i nedlagda sandtag. Några av dessa lämpar sig väl som små natur reservat. (Vill här speciellt nämna Hamra vid Tumba som redan planeras som natur reservat. Här finns en fantastisk liten koloni, ca. 20 par, precis invid vandringsleden.)

Här behövs att man regelbundet med några års mellanrum förnyar häckbranten genom att gräva några skop-tag i brantens underkant för att skapa en ny häckbrant. Görs inte detta kommer kolonin snabbt att försvinna

D. Man kan skapa nya kolonier invid fågelsjöar, antingen genom att anlägga s.k. "svalhotell", artificiella bomoduler – denna metod har med framgång utvecklats bl.a. i Storbritanien och Spanien – eller, där det är möjligt, gräva fram en naturlig häckbrant. Detta har med framgång gjorts vid Edeby våtmark utanför Stallarholmen, Strängnäs kommun. Här har markägaren, Rävsnäs Herrgård, grävt fram en brant i en liten sandgrop precis invid fågelsjön där de ibland tar sand för privat bruk. När jag var där 11 juli i år räknade jag 83 bohål och ca. 1/3 hade bo-besök under 20 min. En mycket aktiv koloni som etablerat sig där i år efter det att markägaren grävt fram branten i gropen förra hösten. (2016 fanns inte branten & endast 2-3 par häckade)

Enhörna(Underås)Södertälje 2 kolonier
170 + 18 bohål. Koloni 1; i 30m lång, naturlig
brant. Koloni 2; i 10m naturlig brant. Jehander
skrapade till båda branterna innan svalornas
ankomst Koloni 2 mycket aktiv.

Täktoperatör: Jehander (MOF-projekt)
Arbetsledare: Göran Larsson, 08-6256300
patric.lindroth@jehander.se
Besök 18.5 och 3.7
Trädläarka, Fiskguse, Mindre Strandpipare

Del av den ena kolonin i Enhörna

Riksten/Botkyrka. Vi fann en koloni – 30+16 bohål - i tåkten (Alar Broberg har tidigare år rapporterat två) Kolonin var belägen i en 30 m lång brant bestående av 0-4 stenmjöl. Det verkade som ingen förberedelse gjorts – t.ex. skrapat till lämpliga väggar -.Vi räknade knappt 40 svalor i luften samtidigt. Denna täkt går även under benämningen Pålamalm i Artportalen. Täktoperatör: Jehander (MOF-projekt)

Platschef: Anton Aliva
Tel: 08-6256351
Besök: 23.5 och 3.7
Berguv rapporterad.

Hamra/Botkyrka. Återställning av tåkten påbörjad och beräknas fortgå ytterligare 1 år. En mycket liten, ca. 2 - 3 meter lång, häckvägg sparades i södra kanten där jag räknade 30 bohål. Ca. 20 svalor i luften. Alar Broberg berättade att det finns planer på att göra den del av tåkten där sval-kolonin är belägen till ett Naturreservat. Jag hoppas så snart som möjligt kontakta ansvariga för återställningen – NCC/Ballast & markägaren De Laval International genom Hamra gård samt om nödvändigt Botkyrka kommun för att undersöka om det går att förlänga väggen med ytterligare 20-25 meter så Backsvale-kolonin har plats att förnya sig kommande år. Eljest kommer denna koloni att dö ut om några år.

Täktoperatör: NCC/Ballast
Miljöansvarig Ballast: Christy (efternamn okänt) tel 070-2182860
Miljöansvarig De Lavall: Anneli Markgren tel. 08-53066000
Platschef Hamra gård: Christer Gunstad tel. som ovan.
Besök 27.5 och 9.7.
Berguv rapporterad.

Södertörns Ryttercenter/Sorunda. Delar av häck-branten – i år decimerats till ca. 5 meter - hade delvis grävts bort sedan förra året. Räknade 27.5 25 bohål och ca. 30 svalor i luften. Denna koloni förstördes av täktägaren efter häckning påbörjats. – Olagligt! – Svalorna etablerade sedan en ny koloni i vägg med naturlig sand bakom stallet. 150 nygrävda hål, mycket aktivitet – ca. 70 svalor i luften – Inga ungar syntes till under besöket 9.7. Kanske svalorna inte hunnit med sedan de tvangs flytta och gräva nya tunnlar?
Den enda täktoperatör som uppträdde mycket otrevlig och hotfull under mina besök.

Täktoperatör: René Flück./Södertörns Ryttercenter Tel. 070-5442131
Besök: 27.5 och 9.7.

Järna Grus/Södertälje. Täkten kallas även "Hummelhaga/Bommersvik" i Artportalen. Gamla kolonin borta i år. En ny koloni etablerad i naturlig sand, östra kanten. 70 bohål. 30 svalor i luften. Flera hål med ungar.

Täktoperatör: Skanska
Besökt: 9.7
Trädlärka i täkten.

Eke Grus/Märsta. Kolonin här rapporterades första gången för ett par år sedan.

Kolonin med Backsvalor i Eke grus-täkt, belägen i brant med 0-4 Stenmjöl (från stenkross) vilket inte är så vanligt. Ägaren grävde till en brant bestående av 0-1 naturlig sand åt svalorna 25 meter vid sidan om denna vägg i tron att svalorna hellre ville ha denna kvalitet...men icke!

Häckbranten består av 112 bohål. Aktiv koloni med många ungar 3.7. Ägaren till täkten verkade glad i att ha svalorna på sin mark och försöker årligen se till att de har någonstans att ta vägen. Tidigare år fanns 2, mindre, kolonier i täkten. Kallas även "V.Ösby" i Artportalen.

Täktoperatör: Eke Grus & Asfalt.
Delägare: Tommy & Sofia Ek-Karlsson. Tel: 08-59147072, ekegrus@telia.com
(Margareta Ljungdahl, tel: 08-59255160 var först att rapportera kolonin, har sedan dess regelbundet besökt denna. margareta.ljungdahl@telia.com)
Besökt 31.5, 3.7 (Margareta Ljungdahl) 23.7 (Margareta Ljungdahl)

Nydal/Rimbo. Av misstag placerade jag tidigare denna täkt i Uppsala län. I år verkade den lilla kolonin här vara spridd för vinden med enstaka bohål här och där i sandhögarna bestående av stenmjöl, sammanlagt ett 10-tal. Ca. 15 svalor i luften. Om man inte kan lösa "bostadsfrågan" kommer denna koloni snart att försvinna. Arbetsledaren förtalte att man nästa år kommer att börja gräva natursand (de flesta högarna bestod av sten-mjöl etc. från kross.) i en vägg som verkade mycket lämplig för svalorna. Kanske man kan övertala arbetsledare/verksamhets- ansvarig att spara en del av denna vägg så svalorna kan få en permanent häckvägg?

Täktoperatör: Nydals Grus

Täktansvarig: Roger Karlsson Tel08-54525380/076-7972705

Besökt: 31.5

Det fanns Berguv här för några år sedan.

Malmens Grus Ledinge/Rimbo. Förra året fanns en stor koloni i en hög brant – ca 7 - 10 meter lång - vid täktens syd-västra ände. Ytterligare en mindre koloni i täktens nord-östra kant blev förra året felaktigt placerad inom Jehander's verksamhet – Båda operatörerna delar på täkten –

I år hade man grävt bort halva branten i södra änden. Man hade även grävt vid den lilla kolonin och endast sparat 2-3 meter åt svalorna. Följden blev att antalet bohål mer än halverats. 23.5 räknade jag 50 bohål i den södra branten (mycket möjligt att ytterligare hål grävts sedan dess) samt ett 20-tal i den östra kanten.

Täktoperatör:DKLBC

Platschef: Allan Trenter. Tel 0708532010/017562120 allan.trenter@dklbc.se

Besökt: 23.5

Trädlärka och flera par Mindre Strandpipare i täkten.

Löten/Munsö. Täkten håller kanske mellan-Sveriges största population av Backsvalor fördelade på 2 grupper, en i norra delen, den andra i södra änden. Det är knappt 2 km mellan dessa.

Gruppen i norra änden lever ett nomad-liv, flyttar varje år på sin koloni till någon sandhög där det finns möjlighet att gräva. I år räknade jag här 5/6 138 + 28 + 5 bohål i närliggande sandhögar. Ca. 100 svalor i luften. Det verkar som om denna population minskat något sedan förra året då jag räknade över 230 bohål.

Vid besök 1.7 hade den stora kolonin – 138 bohål - i norra delen delvis övergivits (bl.a. ras) En mindre, aktiv, grupp – 20 bohål – hade nu etablerats på baksidan av samma hög där den stora, numer mestadels övergivna, kolonin var belägen. Huvudparten av denna grupp – 90 bohål – hade flyttat till en ny sandbrink i täktens södra del en dryg km därifrån.

1/7 fanns det således 3 mindre kolonier –10 (övriga 138 övergivna bohål ej medräknade) + 20 + 32 nygrävda bohål i den norra delen (även 10 spridda hål)

Bohålen i kolonin belägen i täktens södra ände hade dock vuxit. Här har arbetsledaren Olle Groth grävt en ca. 200 meter lång brant till svalorna. 5/6 räknade jag 242 bohål fördelade i 4 närliggande grupper 1. 25 hål, 2. 84 hål, 3. 74 hål, 4. 59 hål (sydligaste gruppen delvis grävd föregående år) Över 100 svalor i luften.

1/7 visade det sig att hålen längst i syd (från föregående år) inte var bebodda. Vid sidan av dessa hål från föregående år - som ej längre räknas - hade ca.350 nya hål grävts. Dessutom hade en ny koloni på 90 bohål etablerat sig i en närliggande brant. Förmodligen delar av den norra gruppen vars häckbrant delvis kolapsat. (se ovan)

Ca. 150 svalor i luften totalt, inkl. den nyetablerade kolonin.

Således räknades 1/7 ca. 510 bohål totalt med ca. 200-250 svalor i luften både norra och södra gruppen inkluderade.

2 "Bo-moduler" – varje på 20 hål - sattes även på försök upp i täkten. En i norr och en i syd.

Ägare: Jehanders (MOF-projekt)

Arbetsledare: Olle Groth olle.groth@jehander.se

Besök 17.5, 20.5, 27.5, 5.6, 18.6, 1.7

Trädlärka, Göktyta, Mindre Strandpipare, Fiskgjuse & Berguv rapporterad.

Antal bohål i kolonier, Stockholms län 2014 -2017.

ÅR	2017	2016	2015	2014
Löten/Munsö.....	510.....	440.....	180.....	150
Enhörna/Södertälje.....	190.....	150.....	30.....	----
Skanska/Järna.....	70.....	87.....	----	50
Riksten/Tullinge.....	46.....	100.....	----	----
Hamra/Tumba.....	30.....	30.....	----	30
Södertörns Ryttdarcenter/Sorunda.....	150.....	100.....	----	----
Eke Grus/Märsta.....	112.....	34.....	----	5
Nydal/Rimbo.....	10.....	27.....	----	----
Malmens Grus,Ledinge/Rimbo.....	70.....	220.....	226.....	30
Torp (Sorunda Reningsverk).....	0.....	15.....	20.....	40
Uttrans Grus/Tumba.....	0.....	----	6.....	15
Brantbrinkens IP/Tullinge.....	0.....	----	----	30
f.d. Kvarnsjön/Tullinge.....	----	----	----	2
Edstippen/Upplands-Väsby.....	----	----	----	10

Uppgifterna ovan avser antalet bohål. Det största antalet bohål/år har använts om mer än ett besök rapporterats angivet år.

Uppgifterna 2016-17 bygger på egna iakttagelser

Att inga kolonier rapporterats från en lokal 2014-15 beror säkerligen på att ingen inventering gjordes detta år.

Även antal bohål kan variera beroende på vilket datum räkningen gjordes. En räkning av hål gjord i mitten av juni – juli kan ibland ge dubbelt så många hål som en räkning genomförd i mitten eller slutet av maj. Svalorna gräver ofta nya hål vartefter. Siffrorna 2017 bygger på besök under månads-skiftet juni – juli.

I år besökte jag även Torp, Uttrans Grus samt Brantbrinken. Inga spår av bo-hål kunde ses.

Bedömning av storlek på kolonierna. Det är mycket svårt att bedöma hur många par Backsvalor som häckar i en koloni. Kenneth Bengtsson och Christer Persson arbetar med en procentsats av 65% av antal bohål som beräknas vara bebodda när de inventerar Backsvalor i Skåne. I de kolonier jag besökt här i mellan-Sverige verkar procent-talet ofta vara mycket lägre än så.

Om man jämför antal svalor som samtidigt kan räknas i luften, antalet bobesök under en ½ timmes vistelse vid kolonin och jämföra med antalet bo-hål verkar varje enskild koloni ha sin egen dynamik. I vissa kolonier kan det vara stor aktivitet, andra mindre, oberoende av antalet hål. Vissa nygrävda kolonier överges delvis ibland. I kolonier som även består av hål från föregående år kan antalet bohål vida överstiga antalet par som häckar.

För att ytterligare komplicera förhållanden verkar olika, även närliggande, kolonier befinna sig på olika stadier av häckning vid samma tidpunkt.

För att ge ett par exempel på detta; Vid besök till Vij/Bålsta var det full aktivitet 14/5. I Löten/Munsö fanns det knappt en svala vid denna tid. Flera kolonier, bl.a. i Löten och Södertörns Ryttdarcentrum (kanske även Järna) fick börja om med häckning sedan deras första försök raserats någon gång i juni.

I vissa kolonier kan det vara full fart med matning och ungar som tittar ut, i andra knappt någon aktivitet alls om man besöker kolonierna samma datum.

Fram till dess en mer tillförlitlig metod att avgöra storlek på kolonierna tagits fram väljer jag att dela in storleken av kolonierna i tre grupper; **Liten (1 – 20 par) Mellan (20 – 50 par) Stor (Över 50 par.)**

Bedömningen har gjorts genom att under flera besök gämföra antal bohål med en uppskattning av svalor i luften och antal bobesök under ½ timmes besök.

Uppskattning av storlek på kolonier i Stockholms län.

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
Löten/Munsö.....	Stor	Stor
Enhörna/Södertälje.....	Stor	Stor
Skanska/Järna.....	Mellan	Mellan
Rikssten/Tullinge.....	Mellan	Mellan
Hamra/Tumba.....	Liten	Liten
Södertörns Rytthcenter/Sorunda...	Stor	Stor
Torp/Sorunda.....	-----	Liten
Eke Grus/Märsta.....	Mellan	Liten
Nydals/Rimbo.....	Liten	Mellan
MalmensGrus/Ledinge.....	Mellan	Stor

Sammanfattning. 9 kolonier rapporterades från Stockholms län 2017. Ingen ny koloni upptäkt. Det rapporterades regelbundet en grupp på 20-30 Backsvalor från Ströms Mad, Fysingen under juni-juli månad, så det finns evt.ytterligare en koloni i Arlanda-trakten. En koloni upphörde, den vid nedlagda grustaget Torp, Sorunda.

Av de 9 befintliga kolonierna verkar det gå bra för dem i Löten och Enhörna som båda verkar att ha blivit något större. Även kolonin i Eke Grus har växt betydligt i år. Alla tre grustagen har platschefer/arbetsledare som värnar om kolonierna i sina täkter vilket förmodligen har inverkat på tillväxten.

Värre är det med Nydals i Rimbo. Denna koloni kommer förmodligen snart att upphöra om ingenting görs. Även Rikssten/Tullinge och Malmens Grus/Ledinge ligger i faro-zonen och kan snart förlora sina kolonier.

Grustäkten i Södertörns Rytthcenter, som endast existerat ett par år, har visserligen en stor koloni men man verkar inte visa svalorna större hänsyn. Man grävde t.ex bort häckväggen mitt under häckning i år. Denna gång lyckades svalorna finna en ny vägg, så förhoppningsfullt kunde de fullfölja häckningen.

Om jag förstår rätt är huvudmotivet här att gräva bort åsen för att ge plats åt hästarna och att man inom några år kommer att upphöra med täkt-verksamheten. Så även denna koloni ligger akut i faro-zonen. (Det fanns 2010 – 2015 ytterligare 2-3 kolonier i nedlagda sandtag runt Sorunda-trakten, som nu samtliga dött ut. Jag tror inte det är långsökt att förmoda att dessa svalor hamnat i denna nyöppnade täkt.)

Jag vill även speciellt nämna Hamra Grustag vid Tumba. Här har återställningsarbetet påbörjats och beräknas fortgå ytterligare ett år. Sandväggen där den mycket aktiva kolonin med Backsvalor är belägen – 30 bo-hål, varav 15-20 förmodligen är bebodda i år. – har slätats ut. Endast en drygt 5 meter lång remsa där svalorna häckar har sparats. Detta är inte tillräckligt för att svalorna att kunna gräva nya botunnlar kommande år (de gräver nya tunnlar vart-vartannat år). Här behöver man förlänga häckväggen ytterligare 10-15 meter samt regelbundet underhålla denna för att kunna behålla kolonin..

Kolonin ligger inom ett frilufts-område. Det finns även planer på att uppgradera detta till natur-reservat. (Berguv häckar i närheten) Det går ett promenadstråk förbi kolonin och det vore fantastiskt om Tumba-bor kunde glädja sig åt svalorna i kolonin även kommande år. Denna kolonin kommer snart att dö ut om inte väggen med kolonin förlängs 10-20m

Således kan vi inom en snar framtid endast ha 3 eller 4 kolonier med Backsvalor kvar i Stockholms län. Lötén/Munsö, Underås/Södertälje, Eke Grus/Märsta samt Skånska´s täkt utanför Järna (jag är dock osäker på hur länge de har tillstånd att bryta sand)

Av 12 kolonier – några sandtag har fler än en koloni - var 8 grävda i naturliga sandbrinkar. 4 var belägna i högar med sten-mjöl 0-2 till 0-4 gjort av sprängsten.

Nämnas bör även Jan Sondell och Urpo Könnömäki´s (MOF) initiativ att få till stånd ett samarbete med Jehander för att säkerställa att det finns lämpliga häckväggar för svalorna när de återvänder till våren. Ett samarbete man borde försöka få till stånd i samtliga täkter.

* NCC/Ballast täkt i Toresta, Bålsta är inte medtagen i Sthlms Län. Jag har räknat in denna koloni till Uppsala län. Länsgränsen går mitt i täkten.

Täkten räknas till Sthlms län juridiskt men geografiskt ligger den närmare de större Backsvale-kolonierna i Draget som ligger 1½km därifrån och tillhör Uppsala Län.

Stockholm 28/7 2017.